

'HET LOOPT WEER SPAAK MET DE RIJSTDISTRIBUTIE'

de registratie-kantoren inleveren, een *sarong* en twee meter stof cadeau krijgen. Iedere *loerah* (*dessa*-hoofd) in de streek waar het vastgesteld quantum op tijd binnenkomt, profiteert daarvan op dezelfde wijze mee'¹ -

dit middel was, zoals bleek, in '44 al in het regentschap Indramajoe toegepast met als gevolg dat de landbouwers die slechts kleine *sawahs* hadden, geen kledingstukken hadden ontvangen.

Was het middel nu effectiever? Bouwers beschrijving doet vermoeden dat de Japanners althans in de residentie Bandoeng hun greep op de binnenlandse bestuurders en dezen hun greep op de landbouwers bezig waren te verliezen, en wij zien niet in waarom dat geen algemeen verschijnsel zou zijn geweest. Als aanwijzing daarvoor kan men het feit beschouwen dat de vertegenwoordiger van het Japans militair bestuur die op 24 september aan boord van de kruiser 'Cumberland' Rear-Admiral Patterson een beeld gaf van de situatie op Java, zei dat de *padi*-oogst geschat werd op 4½ mln ton, dat hij daarvan 700 000 ton hoopte te verzamelen voor de distributie en 200 000 ton voor de Japanse strijdkrachten, dat de landbouwers een vijfde van de oogst mochten behouden, 900 000 ton dus, en dat hij aannam dat de resterende 2,7 mln ton in het geheel niet in normale distributie zou komen maar zou worden gehamsterd of op de zwarte markt verkocht.

★

Wij onderstreepten dat rijst weliswaar het hoofdvoedsel was, maar niet het enige, en in dat verband wezen wij nog op de mais, de *cassave*, de *bataren*, de vruchten en de vis. Men kan ten aanzien van de welgestelden ook aan het vlees en aan de zuivelproducten denken.

Over die aanvullende levensmiddelen hebben wij maar weinig gegevens, zij het dat wij van de belangrijkste (mais, *cassave* en *bataren*) de jaarproductiecijfers kennen.

Alleen de oogst aan *bataren* bleef in de Japanse bezettingstijd ongeveer op het vooroorlogs peil: 1,3 mln ton.

De mais-oogst daalde gestaag: van 2,2 mln ton in '42 (gemiddeld 2,1 mln in de jaren '37-'41) tot 1,6 mln in '43, 1,2 mln in '44, 0,9 mln in '45 - anders gezegd: vergeleken met de jaren '37-'41 een daling met vier zevende.

¹ Bouwer: 'Dagboek', p. 353-54 (16 en 17 juli 1945).